

Vuk'uzenzele

Swi tisiwa ka wena hi Vuhlanganisi bya Mfumo (GCIS)

Xitsonga/English

Mudyaxihi 2016 Nkandziyiso 1

**Ikhonomi ya
lwandle ya
Afrika-Dzonga
yi humesa
mabiliyoni**
Pheji 2

**Ku tlakusiwa
ka magondzo
na mabiloho
ya le Joni hi
R210m**
Pheji 5

**YI NA
MITIRHO
ENDZENI**

Ndzawulo ya Timhaka ta Xikaya yi simeka swikombelo swa mapasa eka inthanete

Phuresidete Jacob Zuma na Holobywa wa Timhaka ta Xikaya Malusi Gigaba hi nkarhi wa ku simekiwa ka *e-HomeAffairs*.

Nonkululeko Mathebula

Ndzawulo ya Timhaka ta Xikaya yi endlile swi olova swinene ku va vanhu va endla swikombelo swa mapasi ya xikhadani na tiphasipoto ta xikhadani.

Vanhu lava tshamaka eGauteng na le Dorobeni ra Kapa a va ha fanelangi va fola ku endla swikombelo swa maphepha ya vona kambe sweswi va nga endla xikombelo hi ku nghena eka inthanete na ku ya teka etibangini ta vona hi siku leri kombisiweke.

Ndzawulo yi tirhisana na tibangi letikulu ta mune ta tiko leti ku nga: Absa, FNB, Standard Bank na Nedbank, ku endla xivono xa *e-HomeAffairs* xi humelela.

Sisiteme yi lava ku hunguta tilayeni to leha etihofisi ta 140 etikweni hinkwaro na ku endla vukorhokeri bya ndzawulo byi kumeka byi fikeleleka hi nkarhi.

Holobywa wa Timhaka ta Xikaya Malusi Gigaba u vurile leswaku Afrika-Dzonga i tiko ro sungula ku tirhisa sisiteme yo tano.

E-HOMEAFFAIRS
e-HomeAffairs yi pfumelela vanhu lava nga na 30 ku fikela 35 wa malembe hi vukhale ku endla xikombelo xa mapasi ya swikhadani na tiphasipoto, ku rhumela maphepha lawa ya

faneleke na ku hakelela swikombelo swa vona hi ku nghena eka inthanete. Va nga ha tlhela va endla veka nkarhi na tibangi ta vona leti hlawuriweke ku teka swifaniso swa vona na ku tiyisisa mikandziyiso ya titiho.

Endzhakunyana ka sweswo, SMS yi ta rhumeriwa mukomberi yi vula siku leri a nga landzaka tidokhumente ta yena. Nxavo wa pasi ra xikhadani i R140 na R400 ya phasipoto.

Ku tlhula vanhu va 4 000 va titsariserile eka phuthali ku fikela sweswi.

Loko a vulavula hi nkarhi wa ku simekiwa ka sisiteme, Phuresidete Jacob Zuma u vurile leswaku wa tsakisiwa hi tindlela ta vusirheleri leti antswisiweke leti Ndzawulo ya Timhaka ta Xikaya yi nga ti endla. U vurile leswaku ku sunguriwa ka pasi ra xikhadani hi 2013 ku siva buku ya pasi ra rihlaza leyi nga na bakhodi i

gwaza lerikulu.

U vurile leswaku “Hi tsakile hakunene leswaku tibangi ti tirhisana na Ndzawulo ya Timhaka ta Xikaya. Ndzawulo leyi i ya nkoeka eka vutomi bya vanhu va hina na van'wana hinkwavo lava tshamaka etikweni ra hina.”

Phuresidete Zuma u komberile swiyenge swo ka swi nga ri swa mfumo ku seketela ndzawulo hilaha swi nga kotekaka hakona.

KU ENDLA LESWAKU TIBANGI TO TALA TINGHENELELA

Holobywa Gigaba a vurile leswaku ndzawulo ya yena yi ta kuma tibangi tin'wana ku ri tinghenelela.

“Hi le ku ringeteni ku ndlandlamuxa mikondzo ya hina na ku endla ku ri swi olova eka vanhu ku endla swikombelo swa tidokhumente ta vona.

“Endlelo hinkwaro a ri tirhisi maphepha naswona i ra xidijithali naswona ku hava munhu loyi a nghenelelaka eka swona.

“U nga tshemba leswaku loko pasi ra wena ra xikhadani ri humesiwa, laha munhu a ri khumbheke hiloko ri ri karhi ri fambisiwa hi mvhilopho ku suka laha khadi ri nga kandziyisiwa kona ku ya ehofisini leyi u nga ta ri teka kona,” ku vula Holobywa Gigaba.

KU ANTWSWA VUKORHOKERI

Mufambisinkulu wa Timhaka ta Xikaya Mkhoseli Apleni u vurile leswaku sisiteme yi kongoma ku antswisa matirhelo ya xiyimo xa le henhla endzeni ka ndzawulo.

“Vukungundzwana a byi hangalakile ngopfu naswona vutitivisi bya vanhu a byi yiviwile na ku tshama byi ri eka nxungeto.

“Ndzawulo ya hina a yi tshama yi ri na tilayeni to leha na tiawara to tala leti u yimelaka vukorhokeri naswona leswi swi hi bohile ku famba na mikarhi na ku landzelela mihluvuko yo twisisa thekinoloji ya misava.

“Leswi nga kahle hi sisiteme hi leswaku vaakatiko lava va lavaka ku tirhisa xitirhisiwa lexi a ve nge foli tilayeni etihofisini, leswi vulaka leswaku tihofisi ta Timhaka ta Xikaya ti ta va ti ntshuxekile ku languta hi xihatla vatirhisi van'wana lava nga ta ka va nga swi koteki ku tirhisa sisiteme,” ku vula Apleni.

Roodepoort, evupeladyambu bya Joni, muaki Lungile Maseko u byerile *Vuk'uzenzele* leswaku u tsakile hi mayelana na sisiteme leyintshwa.

“Ndza tsaka hi leswaku mfumo wu tshama wu ri karhi wu kuma tindlela to antswisa mphakelo wa vukorhokeri.

“Hambi leswi ndzi nga ta ka ndzi nga tirhisi phothali hikokwalaho ka leswi ndzi nga fikeleriki hikwalaho ka malembe ya mina, ndza amukela leswaku sisiteme yi kahle ngopfu. Hakunene yi ta herisa vukungundzwana naswona vanhu a va nga ha suki emitirhweni ku lulamisa pasi kumbe phasipoto,” ku vurile Maseko.

Ndzawulo yi na ku titshebha leswaku eku heteleleni phurogireme yi ta hangalasiwa etikweni hinkwaro naswona yi ta endla leswaku vanhu va tlhela va ya eka switirhisiwa leswi ku ya kuma switifikheti swa ku velekiwa na swa rifu.

NXAXAMELO WA MARHAVI YA TIBANGI LETI SE TI NG A EKA SISTEME			
ABSA	FNB	STANDARD BANK	NEDBANK
ABSA Lifestyle Centre, eCenturion.	FNB Menlyn, ePitori.	Standard Bank, Killarney, Rosebank	Nedbank, Rivonia, eJoni
ABSA Towers North, eJoni	FNB Merchant Place, Rivonia, eJoni	Standard Bank, Canal Walk, eDorobeni ra Kapa	Nedbank, Lakeview, eRoodepoort
ABSA Ghandi Square, eJoni	ABSA Lifestyle Centre, eCenturion.		

RIHANYO

Ku nyikela xirho swi nga ponisa vutomi

Noluthando Mkhize

Mosa Mphore u vula leswaku i nkarhi wa kahle wo va MaAfrika-Dzonga ya fambela ekule na miehleketo yo hoxeka mayelana na ku nyikela swirho.

“Vanhu va vula leswaku ku nyikela swirho swi hoxekile. Leswaku swi hambana na vukhongereri na mitolovelovelo ya swa ndzhavuko. Va rivala leswaku loko u nyika mpfumelelo ku va swirho swa wena swi nyikeriwa u le ku nyikeni munhu un'wana nkateko wa vumbirhi wa ku hanya,” ku vurile Mphore.

Mphore a vulavula na Vuk'uzenzele ku suka ekaya ra yena eSoweto, eJoni. i mbhoni leyi hanyaka ya nkoka wa hilaha ku nyikela swirho ku nga nyikaka vanhu van'wana nkarhi wa vumbirhi evuton'wini.

KU LWELA KU HANYA

Hi 2011 vutomi bya Mphore byi cincile ngopfu loko a sungule ku vabya na ku tikuma a ri exibedlhele a lwela vutomi bya yena.

“Ndzi tsundzuka norho lowo chavisa i ngaku wu humelele tolo. A ku ri nkarhi wo pfulunganisa nhloko swinene eka mina loko ndzi sungula ku vabya. A ndzi ta va ndzi ri karhi ndzi tirha hi ntolovelovelo endzhaku ka nkarhinyana ndzi sungula ku hlamba timbilu swinene na ku heleriwa hi matimba hixinkadyana.

“A ndzi tshama ndzi ri na tikirempe ekhwirini naswona a ndzi hlanta mikarhi hinkwayo, ndzi nga koti ku tshama na nchumu endzeni. Leswi swi ndzi hlamarisile swinene tanihi wanuna lontsongo wa mahanyelo lamanene

swinene na ku nghenelela eka mitlangu yo tala, yo fana na ku tsutsuma na ku tlanga thenisi.”

U yile ku ya vona dokodela wa yena loyi a thumbheke leswaku ntshikilelo wa ngati ya yena a wu ri ehenhla swinene eka malembe ya yena naswona va ehleketelerile ku tsandzeka ka yinswu.

“Madokodela va tekile mitsakamiso ku ya kamberiwa leyi kombiseke mpimo wa le henhla wa phurotheyini. Tinswu ta mina a ti nga ha hluti tiphurotheyini na vuxungu. Swi tiyisisiwele exibedlhele xa Chris Hani Baragwanath leswaku ndzi na xiyimo xo hetelela xa ku tsandzeka ka yinswu.”

“Madokodela va ndzi hlamuserile leswaku xiyimo lexi xi vangiwele hi ntshikelelo wa ngati leswi swi humaka eka matimu ya ndyangu wa ka hina ya ku karhatiwa hi vuvabyi lebyi bya nkarhi wo leha.”

Mphore u vurile leswaku madokodela va n'wi byerile leswaku u na nkateko ku va a ha hanya.

“Ndzi tshamile exibedlhele tin'hweti tinharhu naswona ndzi vekiwele eka vutshunguri hemodayalalisi.”

Eka hemodayalalisi, muchini wu hluta thya-ka, mimunyu na swihalaki ku suka engatini loko tinswu ti nga ha hanyangi kahle ku endla ntirho lowu hi ku hetiseka.

Hemodayalalisi i ndlela leyi tolovelekeke swinene ku tshungula ku tsandzeka ka yinswu ka xiteji xa le makumu swinene.

Hi ku ya hi Ndzawulo ya Rihanyu hemodayalalisi ya nyikiwa eswibedlhele swa mfumo swo hambanahambana etikweni, leswi ku nga

Xibedlhele xa Kapa-N'walungu Kimberley (Kapa-N'walungu), Xibedlhele xa le Klerksdorp, Xibedlhele xa Job Shimankana Tabane na Xibedlhele xa Xifundzankulu xa Mafikeng (ha swimbirhi eN'walungu-Vupeladyambu), Xibedlhele xa Universitas (Free State), Xibedlhele xa Livingstone na Xibedlhele xa Frere eKapa-Vuxa, Xibedlhele xa le Tygerburg), Xibedlhele xa Red Cross War Memorial Children na Xibedlhele xa Groote Schuur (Kapa-Vupeladyambu).

EKwaZulu-Natal Xibedlhele xa Inkosi Albert Luthuli xi nyika hemodayalalisi, loko vutshunguri byi nyikiwa eGauteng eswibedlhele swa Charlotte Maxeke, George Mukhari na le Steve Biko Academic.

EMPumalanga, Rob Ferreira na Xibedlhele xa Witbank xa nyika hemodayalalisi.

Mphore u vurile leswaku vutomi a bya ha fangani eka yena tanihileswi a tshama a ri karhi a vabya na ku nghena na ku huma exibedlhele.

“Leswi swi yile emahlweni ku fikela loko ndzi sungurile dayalalisi ekaya leswi a ku nga ri ntokoto wa kahle naswona, ngopfungopfu loko ndzi fanele ku hakiwa emuchinini tiawara ta mune tin'wana na tin'wana ku kuma vutshunguri.”

“A ndzi vekiwele eka nxaxamelo wo rindzela ku nyikeriwa hi yinswu. A ndzi twa vutomi bya mina byi ndzi xupukela hi switsanana naswona vanghana va mina a va ri ekule na mina. Kambe swa antswa hikuva a ndzi ri na nseketelo wa ndyangu wa mina, vanghana va le kusuhi va nga ri vangani na muringani wa mina.”

Hi 2013 Mphore u ri u ngenisiwele yinswu

yin'wana.

“Swi ndzi tekerile tin'hweti tinharhu ku hola endzhaku ka vuhandzuri. Hikokwalaho ka leswi ndzi swi tokoteke, ndzi teke xiboho xo nyiketela vutomi bya mina ku tlakusa lemukiso mayelana na ku nyika swirho hi ku va byela xitori xa mina na ku dyondzisa vanhu mayelana na mavabyi ya nkarhi wa leha.”

NHLANGANO WA OPEN-EYE

Loko a ha ri exibedlhele, Mphore u endlile xitshembhiso ku hlayisa kwalomu ka munhu un'we un'wana ku suka eka ku xaniseka loku na ku dyondzisa muganga mayelana na mavabyi ya tinswu.

“Ndzi sungurile Nhlango wa Open-Eye, nhlango wo ka wu nga bindzurisi wa rihanyu ra vaaki na lemukiso lowu dyondzisaka vaaki hi mavabyi yo tika na ya nkarhi wo leha na mivuyelo yo hlayisa vutomi hi ku nyikela swirho.”

U engetela leswaku vutomi a byi taleriwile hi swiganga na swirhelelo kambe wa khensa ku va a nyikiwele nkateko wa vumbirhi, leswi n'wi endleke a nyiketela vutomi bya yena ku dyondzisa van'wana.

Ku kuma mahungu hi xitalo hi ku nyikela swirho, nghena eka www.odf.org.za kumbe u bela riqingho eka nomboro ya mahala ya 0800 22 66 11.

Leswi u faneleke u swi tiva mayelana na ku nyikela xirho

ORGAN DONOR FOUNDATION

SAVE SEVEN LIVES

Noluthando Mkhize

Vanhu vo tala a va swi tiva leswaku hi ku nyikela xirho endzhaku ka rifu va nga hlayisa ku tlula vutomi byin'we.

Ku na magidigidi ya vanhu lava yimeleke munhu un'wana ku nyikela xirho leswaku va ta hanya kumbe ku hanya vutomi bya ntolovelovelo.

Mihlangano yo fana na Nhlango wa Nyikela Swirho yi nyika vaaki mpfuno na vutivi mayelana na ku nyikela xirho na xilaveko xa xihatla xo va vanhu va titsarisela tanihi vanyikeri wa swirho.

Emlynn Roynie ku suka eka Nhlango wa Nyikela Swirho u vurile leswaku sweswi ku na ku tlula 4 300 wa lavakulu na vana lava yimeleke xirho na ku ngenisiwa ndololo eAfrika-Dzonga.

“Khombo ra kona, ehansi ka 600 wa vanhu lava va ta kuma ku ngeniseriwa swirho na nkateko wa vumbirhi evuton'wini hikokwala-

ho ka ku kayivela loku ka nkoka. Hi hlohlotela un'wana na un'wana ku ti tsarisela na ku va xintshuxo eka tinhlayohlayo leti ta khombo,” ku vurile Roynie.

Munhu wihi na wihi loyi a hanyeke kahle naswona a ri hava mavabyi ya nkarhi wo leha lama nga ha khumbhaka hi ndlela yo ka yi nga ri kahle muamukeri va ta tekeriwa enhlokwani tanihi lava nga tshukaka va ri vanyikeri.

Swirho swo fana na mbilu, xivindzi, na rive-ngwana swi nga ha ponisa vutomi byinharhu, loko tinswu na mahahu swi nga ha pfuna vanhu van'wana vamune.

Ku hava nxavo wo nyikela swirho naswona swirho swa ndyangu a swi hakeli nxavo wa swa vutshunguri wihi na wihi lowu yelanaka na ku nyikeriwa ka xirho.

Xana ndzi nga va njhani munyikeri wa xirho / wa thixu?

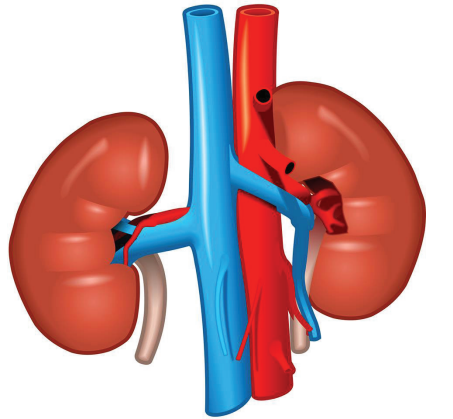
Loko ku ri leswaku u nga tsakela ku va munyikeri wa xirho fonela nomboro ya mahala ya Nhlango wa Nyikela Swirho eka: 0800 22 66 11, kumbe u titsarisela hi ku nghena eka inthanete eka www.odf.org.za Tshama u ri na Khadi ra Munyikeri wa Swirho exipacini xa wena na ku vekela Xitikara xa Munyikeri wa Xirho epasini ra wena na le ka papila ro chayela ra wena. I swa nkoka leswaku ndyangu wa wena wu tiva hi ku navela ka wena HANDLE ka mpfumelelo wa vona swirho/thixu ya wena swi nga ka swi nga nyikeriwi.

Hlayisa tinswu ta wena

Vuvabyi bya tinswu bya nkarhi wo leha i xidlayi xo whi lexi ya ka emahlweni xi teka magidigidi ya vutomi emisaveni hinkwayo.

Nomboro ya vanhu lava lavaka ku tshunguriwa vuvabyi bya tinswu yi ya emahlweni yi tlakuka naswona leswi swi veka ntshikelelo lowu engetelekeke eka sisiteme ya rihanyu leyi na sweswi yi tikeriwaka.

Loko u lava ku tiphina hi vutomi bya tihanyo lerinene na papalata vuvabyi bya tinswu u fanele u hlayisa tinswu ta wena.

Ku kuma mahungu hi xitalo eka vutshunguri bya hemodayalalisi bela riqingho:	4785/6 kumbe 021 938 6595/6 Xibedlhele xa Red Cross War Memorial Children - 021 658 5111 Xibedlhele xa Groote Schuur - 021 404 9111
Kapa-N'walungu Xibedlhele xa Xifundzankulu xa Kimberley - 053 802 9111	KwaZulu-Natal Xibedlhele xa Inkosi Albert Luthuli - 031 240 1911
N'walungu-Vupeladyambu Xibedlhele xa le Klerksdorp - 018 406 4600 Xibedlhele xa Job Shimankana Tabane - 014 590 5100 Xibedlhele xa Xifundzankulu xa Mafikeng - 018 383 2005	Gauteng Xibedlhele xa Charlotte Maxeke - 011 488 4911 Xibedlhele xa George Mukhari - 012 529 3111 Xibedlhele xa Steve Biko Academic – 012 354 1702
Free State Xibedlhele xa Universitas- 051 506 3500	Mpumalanga Xibedlhele xa Rob Ferreira - 013 741 6100 Xibedlhele xa le Witbank - 013 653 2000
Kapa-Vuxa Xibedlhele xa le Frere - 043 709 1111 Xibedlhele xa le Livingstone - 041 405 9111	Limpopo Xibedlhele xa Xifundzankulu xa Polokwane- 015 287 5000
Kapa-Vupeladyambu Xibedlhele xa le Tygerburg - 021 938	